

A woman with long, light-colored hair is lying face down on a bed. She is wearing a light-colored, short-sleeved top. The scene is dramatically lit from the side, creating a strong golden glow on her back and arms, while the rest of the room is in deep shadow. The background shows the texture of a bedsheet and a dark pillow.

Sofi

PASIRIN-
KIMAS

William
Styron

Alma littera

du

TĄ VAKARĄ PO VIENIŠOS PUOTOS „Longchamps“ restorane Penktojo aveniu gale suskaičiavau pinigus ir paaiškėjo, kad viso labo turiu šiek tiek mažiau nei penkiasdešimt dolerių. Nors, kaip sakiau, nelabai išsigandau tokios negandos, bet nenoromis pasijutau kiek netvirtai, juolab kad galimybė gauti kitą darbą buvo lygi nuliui. Tačiau be reikalo susirūpinau, nes po poros dienų man lyg iš dangaus nukrito išsigelbėjimas – išsigelbėjimas bent artimiausiai ateičiai. Nei iš šio, nei iš to nusišypsojo laimė – ir šią likimo dovaną, kaip ir kitą, jau daug vėliau gyvenime, nulėmė negrų vergovės institucija Amerikoje. Ir nors tai tik netiesiogiai susiję su naujuoju gyvenimu, pradėtu Bruklina, tos dovanos istorija tokia neįprasta, kad ją verta papasakoti.

Čia kalčiausia mano senelė iš tėvo pusės, kuri jau buvo susitraukusi kaip lėliukė, kone devyniasdešimties metų senučiutė, kai man papasakojo apie savo vergus. Man dažnai sunkoka patikėti, kad mano ryšys su senaisiais geraisiais Pietumis laiko prasme toks glaudus, nes juodaodžių turėjo netgi ne ankstesnės mano protėvių kartos, o 1848 metais gimusi mano *tikra* senelė – trylikos metų ji buvo savininkė dviejų nedidelių negriukių tarnaičių, šiek tiek jaunesnių nei pati, kurias per visus pilietinio karo metus ji laikė savo numylėtu kilnojamoju turtu, nepaisydama Abraomo Linkolno ir visų jo Deklaracijos straipsnių apie išlaisvinimą. Sakau „numylėtu“ be jokios ironijos, nes esu įsitikinęs ją labai jas mylėjus: kai ji prisimindavo Drusilą ir Lusindą (tokie buvo jų nepranokstami vardai), jos senas virpantis balsas iš susijaudinimo užsikirsdavo ir ji man šnekėdavo, „kokios mielos, kokios mielos“ buvusios jai tos mergytės ir kaip ji per karo žvarbą kur galėdama ieškojusi vilnonių siūlų,

kad galėtų joms numegzti puskojines. Tai buvo Boforto apygardoje, Šiaurės Karolinoje, kur ji pragyveno visą gyvenimą ir mano prisiminimuose neatsiejama nuo tų vietų. Ketvirtame dešimtmetyje per kiekvienas Velykas ir Padėkos dieną mudu su tėvu keliaudavome iš savo namų Virdžinijoje jos aplankyti – pro pelkynus ir lygius, vienodus žemės riešutų, tabako ir medvilnės laukus, pro apleistas, apgriuvusias ir taip pat vienodas negrų lūšneles. Atvykę į snaudžiantį miestelį prie Pamliko upės, maloniais žodžiais ir ypač švelniai pasisveikindavome su senele, jau daug metų kone visiškai paralyžuota po insulto. Tad sėdėdamas prie jos patalo dvylikos ar trylikos metų, iš pirmų lūpų išgirdau apie Drusilą ir Lusindą, vasarojimą, kalakutų šaudymą, moterų susibūrimus su siuviniais, iškylas valtimi pasroviui Pamliko upe ir kitus prieškarinius džiaugsmus, klausydavausi mielo, guvaus seno balso, silpno, tačiau netylančio, kol galiausiai jis pailsdavo ir geroji moteriškė užmigdavo.

Beje, svarbu pažymėti, jog nei mano senelė, nei tėvas niekada nepasakodavo apie kitą vergą vaiką, – šauniu vardu Artistas, – kuris, kaip ir Drusila su Lusinda, jai buvo „atiduotas“ tėvo, bet greitai jo parduotas. Kaip aš netrukus paliudysiu dviem su tuo susijusiais laiškais, ji, be abejo, todėl niekad neužsimindavo apie tą berniuką, kad galutinės jo lemties istorija nepaprasta. Šiaip ar taip, įdomu, jog mano senelės tėvas iš pardavimo gautas pajamas iškeitė į federalinius įvairaus nominalo auksinius dolerius ir, be abejo, išvalgiai numatęs, kad kils pražūtingas karas, monetas sudėjo į molinį ąsotį ir užkasė gale sodo po azalija. Šitaip jis, žinoma, saugojosi, kad jų neatrastų jankiai, kurie paskutiniaisiais karo mėnesiais iš tiesų atidundėjo ant arklių švytruodami kartais, prieš mano senelės išsigandusias mergaitiškas akis išgriozdė visus namus, iškniso sodą, bet aukso nerado. Beje, aš prisimenu, kaip vaizdžiai senelė apibūdino federalistų kariuomenę: „Tikrai smarkūs ir gražūs vyrai, jie juk apiplėšdami mūsų namus tik atliko pareigą, bet, savaime aišku, neturėjo nei jokios kultūros, nei išsiauklėjimo. Esu įsitikinusi, kad jie buvo iš Ohajo. Jie netgi pro langus kumpius svaidė.“ Grįžęs iš to baisaus karo be vienos akies ir sutraiškyta kelio girnele, – abi žaizdas gavo Čanselorsvilyje, – mano prosenelis atkasė auksą ir, kai namą vėl padarė gyvenamą, įkišo į gudrią slaptavietę rūsyje.

Gal tas lobis būtų ten glūdėjęs iki Paskutinio teismo dienos, nes, priešingai tiems paslaptingiems turtams, apie kuriuos kartais tenka skaityti laikraščiuose, – žaliųjų krūvoms ar ispaniškiems dublonams, kuriuos atidengia darbininkų kastuvai, – tam auksui tarsi buvo lemta amžinai gulėti slaptavietėje. Mano proseneliui ano amžiaus pabaigoje žuvus per nelaimingą atsitikimą medžioklėje, jo testamente apie monetas nieko nebuvo užsiminta – matyt, todėl, kad jis tuos pinigus buvo atidavęs dukteriai. Kai ji savo ruožtu mirė po keturiasdešimties metų, savo testamente apie monetas užsiminė nurodydama, kad jos turi būti padalytos daugybei jos vaikaičių; per ilgą amžių aptemus protui, ji pamiršo nurodyti, kur tas lobis paslėptas, kažkaip sumaišiusi rūšio slaptavietę ir savo seifą vietiniame banke, kuris, aišku, iš šio nepaprasto palikimo nieko neatidavė. Dar septynerius metus niekas nežinojo apie lobia buvimo vietą. Ir tik mano tėvas, paskutinis gyvas sūnus iš šešių mano senelės vaikų, išgelbėjo jį nuo supelėjusios užmaršties tarp vabalų, vorų ir pelių. Per visą ilgą gyvenimą jo domėjimasis praeitimi, savo gimine ir jos šaknimis buvo pagarbus ir įkvėptas: žmogus su tokiu palaimingu pasitenkinimu skaitinėdavo laiškus ir prisiminimus kokio nuobodaus, seniai iškeliavusio anan pasaulin tolimo pusbrolio, – tarsi Viktorijos laikų mokslininkas, užtikęs pilną stalčių nešvankių, iki tol nežinotų Roberto ir Elizabetos Brauningų meilės laiškų. Įsivaizduokite, koks buvo jo džiaugsmas, kai, sklaidydamas nublukusius savo motinos laiškų ryšulėlius, jis aptiko vieną, rašytą jai mano prosenelio, kuriame jis ne tik nusakė tikslią tos slaptavietės rūsyje vietą, bet ir išdėstė visas jaunojo vergo Artisto pardavimo smulkmenas. Taigi dabar įsiterpia du laišakai. Pirmasis laiškas tėvo rašytas iš Virdžinijos, jį gavau jau dėdamasis daiktus ir keldamasis iš Universiteto gyvenamojo klubo; jame kalbama ne tik apie kelias pietiečių kartas, bet ir apie didelius įvykius, jau priartėjusius prie pat dabarties horizonto.

1947 m. liepos 4.

„Brangus sūnau,

po ranka turiu tavo laišką, rašytą 26-ą dieną ir pranešantį, jog netekai darbo. Viena vertus, Stingai, aš dėl to apgailestauju, nes tau bus striuka su pinigais, o aš neką tegaliu padėti, nes mane už-

griuvo begaliniai rūpesčiai ir skolos tavo dviejų tetų, gyvenančių Šiaurės Karolinoje, kurios, ko gero, prieš laiką apgailėtina suseno. Tačiau turiu vilties, kad po kelių mėnesių mano pinigine padėtis pagerės, ir esu linkęs manyti, jog tuomet galėsiu bent kukliai paremti tavo užmojus tapti rašytoju. Antra vertus, manau, jog tau į gera nebedirbti „McGraw-Hill“, kuris, pasak tavęs paties, atrodo gana nyki vieta. Šiaip ar taip, ta firma garsėja ne kuo kitu, o kaip ruporas ir propagandos priemonė komercijos plėšikams, jau daugiau kaip šimtas metų engiantiems Amerikos liaudį. Nuo tada, kai tavo prosenelis, grįžęs iš pilietinio karo pusaklis ir suluošintas, su mano tėvu pabandė Boforto apygardoje įsteigti nedidelę įmonę, gaminančią uostomąją ir kramtomąją tabaką, jų visos svajonės sudužo, kada buvo išstumti iš to verslo tokių piratiškų šetonų kaip Vašingtonas Djukas ir jo sūnus, Dolerinis Djukas, – nuo tada, kai sužinojau apie šią tragediją, jaučiu neslopstančią neapykantą ydingai monopolinei sistemai, trypančiai mažąją žmogų. (Turbūt likimo ironija, kad tu išsimokslinimą gavai įstaigoje, įkurtoje neteisėtai įgytu Djukų pelnu, nors vargu ar tai tavo kaltė.)

Tu, be abejo, prisimeni Frenką Hobsą, su kuriuo aš daugelį metų kartu važinėdavau į darbą laivų statykloje. Daugeliu atžvilgių jis yra geras, rimtas žmogus, gimęs žemės riešutų plantacijoje už Sautamptono apygardos, bet, kaip tu gal prisimeni, tokių grynai reakcingų įsitikinimų, kad netgi Virdžinijos mastais dažnai atrodo fanatikas. Todėl mudu retai kada šnekamės ideologiniais ar politiniais klausimais. Netgi neseniai atskleidus visus baisumus nacistinėje Vokietijoje, jis vis vien liko antisemitas ir įtikinėja, kad visus pasaulio turtus į savo rankas yra suėmę pasauliniai finansų magnatai žydai. Iš to, žinoma, aš tik garsiai nusijuokčiau, jei šis požiūris nebūtų toks tamsybiškas; nors sutinku su Hobsu, kad Rotšildas ir Varburgas yra tikrai hebrajiškos pavardės, stengiuosi jį įtikinti, jog godumas yra ne tautinė, o žmogiška silpnybė, ir išpyškinu tokias pavardes kaip Karnegis, Rokfeleris, Frikas, Melonis, Harimanas, Hantingtonas, Vitnis, Djukas, *ad infinitum, ad nauseam**. Vargu

* Iki begalybės, iki blogumo (*lot.*).

ar tai turi kokios įtakos Hobsui, kuris gali išlieti tulžį ant kur kas lengvesnio ir kur kas labiau paplūtusio taikinio, ypač šioje Virdžinijos dalyje, t. y. – nėra ko tau ir sakyti – ant negrų. Apie tai mes tiesiog retai ir mažai šnekamės, nes, būdamas 59 metų amžiaus, esu per senas veltis į kumštynes. Sūnau, tai Dievo pirštas. Jei, kaip dažnai teigiama, negrai yra „žemesni“, nors ir kokia prasme, taip atsitiko, aišku, todėl, kad mes, aukštesnioji rasė, juos žeminome, atėmėme visas teises, ir dabar pasauliui negrai gali atgręžti tik susigėdusį, pažemintą veidą. Tačiau negrai nebus amžinai prispausti. Jokia jėga žemėje neišlaikys nė vienos tautos, kad ir kokios ji būtų spalvos, tokiaame skurde ir varge, kokį aš visur matau tiek mieste, tiek kaime. Nežinau, ar sulauksiu dienos, kai negrams bus pradėta gražinti rinkimų teises, toks optimistas nesu, bet tu tikrai sulauksi, ir aš atiduočiau viską, ką turiu, kad tik išgyvenčiau iki tos dienos, nes ji tikrai ateis, – kai Haris Berdas išvys negrus ir negres ne sėdinčius autobuso gale, o Virdžinijos gatvėmis važiuojančius laisvai, lygius tarp lygių. Tegul už tai mane apšaukia bjauriu epitetu „negrų pataikūnas“, kaip tikriausiai už nugaros daugelis vadina, tarp jų ir pats Frenkas Hobsas.

Aplinkiniu keliu prieinu prie pagrindinio dalyko šiame laiške. Stingai, gal prisimeni, kai prieš daugelį metų, įsigaliojus tavo senelės testamentui, mus suglumino jos užuomina apie tam tikrą sumą auksinių monetų, kurias ji paskyrė savo anūkams ir kurių negalėjome rasti. Ši paslaptis dabar atskleista. Kaip tu žinai, aš esu „Konfederacijos sūnų“ vietinio skyriaus istorikas ir, rašydamas apie tavo prosenelį gana ilgą straipsnį, smulkiai ištyrinėjau jo išties gausią korespondenciją šeimai, tarp jų ir daug laiškų tavo senelei. Viena me laiške, rašytame 1886 metais iš Norfolko (jis ten buvo nukeliauęs savo tabako firmos reikalais, vos prieš tam niekšui Doleriniam Djukui jį sužlugdant), jis nusakė tikrąją aukso buvimo vietą – jis padėtas ne banko seife (matyt, todėl tavo senelė vėliau ir susipainiojo), o užmūrytas namo rūsyje Šiaurės Karolinoje. To laiško fotokopiją tau atsiųsiu vėliau, nes žinau, kad tu domiesi vergija ir jei kada sumanysi rašyti apie šią instituciją, tas tragiškas laiškas tau gali būti nuostabių išvalgų šaltinis. Tie pinigai, pasirodo, buvo

gauti pardavus šešiolikametį negrą berniuką, vardu Artistas, kuris buvo tavo senelės tarnaičių, Lusindos ir Drusilos, vyresnis brolis. Visi trys vaikai jau buvo našlaičiai, kai tavo prosenelis apie 1860 metus nupirko juos per varžytynes Pipersberge, Virdžinijoje. Visi trys paaugliai negrai buvo užrašyti tavo senelės vardu; abi mergaitės triūsė namuose ir ten gyveno, kaip ir Artistas, bet jis dažniausiai buvo samdomas dirbti visokių darbų kitoms šeimoms.

Tuomet atsitiko labai nemalonus dalykas, apie kurį tavo senelis laiške mano motinai kalba labai atsargiai. Matyt, Artistą užplūdo pirmieji paauglystės geiduliai ir jis, anot tavo prosenelio, labai „nepadoriai pakibino“ vieną jauną baltąją miesto gražuolę. Po to, žinoma, per visą bendruomenę perėjo grėsmės ir smurto banga, ir tavo prosenelis pasielgė taip, kaip anais laikais kiekvienam būtų atrode tinkamiausia. Jis slapta išgabeno Artistą iš miesto į Niu Berną, kur žinojo gyvenant pirklių, parduodantį jaunus negrus į sakingus miškus prie Bransviko Džordžijoje. Artistą tam pirkliui jis pardavė už 800 \$. Štai tie pinigai ir tūnojo seno namo rūsyje.

Tuo, sūnau, istorija dar nesibaigia. Tame laiške labiausiai širdį gaudina tavo prosenelio pasakojimas, kas buvo po šio įvykio – širdgėla ir savigrauža, kaip pastebėjau, dažnai lydinčios pasakojimus apie vergiją. Gal tu jau nuspėjai, kas buvo toliau. Paaiškėjo, kad Artistas visai „nekibino“ tos jaunos baltosios panelės. Mergina buvo isterikė, netrukus tuo pačiu apkaltino kitą jauną negriuką, bet greit paaiškėjo, kad ji prasimano; po to ją ištiko priepuolis ir ji prisipažino taip pat melagingai apkaltinusi Artistą. Gali įsivaizduoti savo prosenelio sielvartą. Tame laiške mano motinai jis išlieja visą kančią dėl savo kaltės. Jis ne tik pasielgė nedovanotinai vergvaldžiui – išardė šeimą, bet ir pardavė nekaltą šešiolikametį berniuką į pragarišką darbą Džordžijos miškuose. Jis rašo, kaip iš nevilties apie tą berniuką teiravęsis ir paštu, ir per samdytą pasiuntinį į Bransviką, bet anais laikais susisiekimo priemonės buvo lėtos ir nesaugios, o dažnu atveju net neįmanomos, taigi Artisto taip ir nesurado.

Tuos 800 \$ aš radau lygiai toje vietoje, kurią taip stropiai jis aprašė tavo senelei. Mažas būdamas per kelis sprindžius nuo to aptvarėlio aš prikraudavau vytelių ir ant jų laikydavau obuolių ir bulvių atsargas. Per šitiek metų tų monetų vertė, kaip gali numanyti, nepaprastai išaugo. Kai kurios jų tapo tikra retenybe. Prie progos nuvežiau jas parodyti Ričmonde monetų vertintojui, regis, vadinamam numizmatu, jis man pasiūlė už jas 5500 \$, ir aš sutikau; taigi pinigų, gautų už vargšą Artistą, vertė išaugo 700 %. Tai būtų nemaža pinigų suma, bet, kaip žinai, tavo senelės testamente pasakyta, jog pinigai turi būti lygiai padalyti visiems jos vaikaičiams. Tad tau tenka ne tiek, kiek norėtum. Ne taip kaip aš, kuris šiame žmonių tirštynės amžiuje turėjau tiek proto, kad paleidau į pasaulį tik vieną sūnų, tavo tetos, neįtikėtinais vaisingos mano seserys, pagimdė iš viso vienuolika atžalų, ir visi jie sveiki, alkani ir visi neturtingi. Taigi tavo dalį iš Artisto pardavimo sudarys šiek tiek mažiau nei 500 \$, kuriuos aš tau tikiuosi išsiųsti šią savaitę ar bent jau iškart, kai atliksiu visus formalumus...

Tave mylintis tėvas“

Po daugelio metų man atėjo mintis, kad jei didelę dalį pajamų iš Artisto pardavimo būčiau atidavęs Negrų teisių gynimo asociacijai, gal būčiau išpirkęs savo paties kalnę, be to, duodamas šitokią auką, būčiau galėjęs pateikti įrodymą, kad dar jaunystėje rūpinausi negrų negandomis. Bet vis dėlto džiaugiuosi pinigų pasilaikęs. Per tuos ilgus vėlesnius metus juodųjų kaltinimai pasidarė įnoringesni bei įkyresni, ir aš, kaip rašytojas, be to, meluojantis rašytojas, vergijos vargais pasinaudojęs ir iš jų pasipelnęs, pasidaviau tam tikrai mazochistinei rezignacijai ir galvodamas apie Artistą sau tardavau: po velnių, jeigu jau esi rasistas, tai ir būk. Be to, 1947 metais 485 \$ man reikėjo ne mažiau negu bet kokiam juodajam ar negrui, kaip mes tais laikais juos vadindavome.

Universiteto gyvenamajame klube aš išbuvau tol, kol sulaukiau tėvo čekio. Taupiai tuos pinigus leidžiant, man jų būtų užtekę per vasarą, kuri vos prasidėjo, o gal net ir rudens pradžiai. Bet kur gyventi? Universiteto gyvenamajame klube daugiau nepajė-

giau išverti nei dvasiškai, nei fiziškai. Toje vietoje mane pakirto tokia impotencija, kad aš net retkarčiais nebegalėdavau mėgautis autoerotiniais pasismaginimais ir turėdavau tenkintis vogtiniais kišeniniais žaidimais vidurnaktį klajodamas po Vašingtono aikštę. Supratau, jog mane slegianti vienatvė artėja prie patologijos, o vienišumo pojūtis buvo toks skausmingas, kad maniau visai pražūsiąs, jei išsikraustysiu iš Manhatano, kur bent buvo pažįstamų gairių, o mieli Vilidžo užkaboriai truputį priminė namus. Tačiau nei Manhatano kainos, nei nuoma man jau buvo ne pagal kišenę – net atskiras kambarys buvo nebeįkandamas – ir turėjau ieškoti skelbimų apie išnuomojamus butus Bruklina. Štai kaip vieną gražią birželio dieną išėjau iš metro stoties Bažnyčios aveniu su savo Jūrų pėstininkų korpuso krepšiu ir lagaminu, keletą kartų svaigiai įkvėpiau marinatais atsiduodančio Fletbušo oro ir nužingsniavau per kelis kvartalus po švelniai žaliuojančiais platanais į ponios Jetos Cimerman namus su apstatytais baldais kambariais.

Jetos Cimerman namai gal buvo naiviausiai vienspalvis pastatas visame Bruklina, o gal net visame Niujorke. Didelis nenusakomo, padriko stiliaus medinis namas, pusiau tinkuotas, tikriausiai pastatytas prieš Pirmąjį pasaulinį karą arba tuoj po jo, būtų susiliejęs su kitais nenusakomais būstais, išsirikiavusiais palei Prospekto parką, jei nebūtų buvęs toks ryškiai, toks akinamai rožinis. Nuo mansardos langų ir kupolų iki langų rėmų pusrūsyje visut visutėlis namas buvo rožinis. Kai jį pirmą kartą pamačiau, jis man priminė kažkokios pilies dekoracijų fasadą, užsilikusį iš filmo „Ozo šalies burtininkas“. Visas namo vidus irgi buvo rožinis. Grindys, sienos, lubos ir netgi didžioji dalis baldų visuose koridoriuose ir kambariuose šiek tiek skyrėsi tik atspalviu nelygiai išdažius: nuo švelnios šviežios lašišos *rosé* iki agresyvesnės kramtomosios gumos koralų spalvos, bet visur viešpatavo rožinė spalva, nepripažįstanti jokios kitos spalvos konkurencijos; stebimam išdidaus ponios Cimerman žvilgsnio, valandėlę apžiūrint būsimąjį savo kambarį, iš pradžių pasidarė linksma, – juk tai buvo kupidono buveinė, kur vos gali nesikvatoti, – o paskui pasijutau patekęs į spąstus, tarsi būčiau įžengęs į Baričinio saldinių parduotuvę ar „Gimbels“ kūdikių prekių skyrių.

– Žinau, kad jūs dvejojate dėl rožinės spalvos, – tarė ponias Cimerman, – visi dvejoja. Bet paskui patinka. Įsismelkia į tave – maloniai įsismelkia, tikrai maloniai. Ir gan greit dauguma žmonių nebenori jokios kitos spalvos. – Neklausinama ji pridūrė, kad jos vyrui Solui – velioniui jos vyrui – pavyko fantastiškas sandėris: iš laivyno įsigijo kelis šimtus galonų ten atlikusių dažų, naudotų, na, *žinote*, ir ji nutilo klausiamai prispaudusi pirštą prie poringos priplotos nosies.

– Maskuotei? – išdrįsau įsiterpti.

– Va, kaip tik tam. Bet laivuose turbūt rožinė spalva mažai kur tinka. – Ji pasakė, jog Solas pats išdažęs namą.

Jeta buvo trumpa drūta kokių šešiasdešimties metų moteris, šiek tiek mongolidiškų bruožų, suteikiančių jos veidui džiugiai šypsančio Budos išraišką.

Tą dieną kone iškart apsisprendžiau. Visų pirma čia buvo pigu. Rožinis ar ne rožinis, bet kambarys, kurį ji man parodė pirmame aukšte, buvo maloniai didelis, erdvus, saulėtas ir švarus it olandiška svetainė. Jame buvo tokia prabanga kaip virtuvėlė ir nedidelis atskiras vonios kambarys, kurio mėtų žalumo fone klozetas ir vonia atrodė kone akinamai balti. Kad viskas atskira, jau savaimė viliojo, be to, buvo ir bidė, įnešanti pikantiškumo, elektrinanti ir nesuvokiamai žadinanti lūkesčius. Ponios Cimerman aiškinimas aprodant savo valdas man padarė įspūdį.

– Aš šituos namus vadinu Jetos laisvės rūmais, – kalbėjo ji, kartkartėmis niūktelėdama man alkūne. – Smagu, kai nuomininkai džiaugiasi gyvenimu. Paprastai jie būna jauni žmonės, ir man smagu, kai jie džiaugiasi gyvenimu. Tai nereikia, kad mano namuose nėra jokių taisyklių. – Pakėlusį putlų trumpą smilų, ji ėmė jas vardyti: – Pirmą taisyklę: po vienuoliktos valandos neleisti radijo. Antra taisyklė: išeinant iš kambario išjungti šviesą, kad man nereikėtų papildomai mokėti „Edison consolidated“. Trečia taisyklė: griežtai draudžiama rūkyti lovoje, pagausiu tave rūkant lovoje – *lauk*. Velionis mano vyras Solas turėjo pusbrolių, kuris pats šitaip sudegė ir visą namą supleškino. Ketvirta taisyklė: kiekvieną penktadienį sumokama visos savaitės nuoma. Va, ir visos taisyklės! Visa kita – Jetos laisvės rūmai. O tai reiškia, kad čia gyvena

suaugusieji. Suprask, aš nelaikau viešnamio, bet jei kada panorėsi parsivesti merginą, parsivesk. Būk džentelmenas, netriukšmauk, laiku ją išlydėk, ir su Jeta, kad parsivedei į savo kambarį merginą, niekad nesipyksi. Ta pati taisyklė taikoma ir pas mane gyvenančioms panelėms, jeigu jos kada ne kada nori pabūti su vaikinu. Aš taip sakau – kas gerai žąsinui, gerai ir žąsiai, ir nepakenčiu vieno – veidmainystės.

Šitokios nepaprastai plačios pažiūros – kilusios, mano spėjimu, iš to, kaip Senasis Pasaulis vertina *volupté** – ir lėmė mano sprendimą kraustyti pas Jetą Cimerman, nors man suteikiama laisvė kėlė daug klausimų. Iš kur aš gausiu merginą? – galvojau. Paskui ūmiai įsiutau pats ant savęs už apsukrumo stoką. Jetos (mes netrukus vadinomės tiesiog vardais) man suteikta laisvė, žinoma, reiškė, jog šis dalykas susitvarkys savaime. Lašišos atspalvio sienos tarsį įgavo lengvabūdiško spindesio, ir širdyje aš suvirpėjau iš malonumo. Po kelių dienų ten apsigyvenau puoselėdamas lūkesčius, jog ta vasara man atneš kūnišką pasitenkinimą, filosofinę brandą ir nuolatinius laimėjimus kūrybos kelyje, kurį buvau nusibrėžęs.

Pirmąjį rytą – šeštadienį – atsikėliau vėlai ir, patraukęs į raštinės prekių parduotuvę Fletbušo aveniu, nusipirkau porą tuzinų antro numerio „Aksominės Veneros“ pieštukų, dešimt gelsvų bloknotų viena linija ir drožtuką „Boston“, kurį, Jetos leistas, prisukau prie savo vonios kambario durų staktos. Po to atsisėdau į rožinę stacią atkalte pintą kėdę prie ažuolinio rašomojo stalo, irgi nudažyto rožine spalva ir tvirtumu primenančio stalus, prie kurių sėdėdavo ponios mokytojos mano vaikystės mokyklų klasėse, ir, suspaudęs pieštuką, atsidūriau priešais pirmąjį gelsvo bloknoto puslapį, tuštuma badantį akis. Tuščias puslapis vienu kartu gali būti ir pakerantis, ir įžeidžiantis! Nepagautas įkvėpimo supratau, jog nieko neišeis, ir nors taip prasėdėjus pusvalandį galvoje sukosi pusžalės mintys ir miglotas puikavimasis savimi, dėl savo sąstingio nepuoliau į paniką; juk galų gale, samprotavau sau, aš dar neapsipratau su nauja aplinka. Aną vasarį, per pirmąsias kelias dienas Universiteto gyvenamajame klube, prieš pradėdamas darbą „McGraw-Hill“,

* Pasitenkinimas (*pranc.*).

parašiau dvylika puslapių to, ką buvau sumanęs būsiant romano prologu, – kelionę traukiniu į nedidelį Virdžinijos miestelį, kuris turėjo pasitarnauti kaip knygos veiksmo vieta. Supratau, jog tas epizodas, švelniai tariant, buvo tik sekinyš, nes gerokai mėgdžiojo *Visos karaliaus kariaunos* pirmųjų pastraipų ritmus ir vienaskaitos antro asmens vartojimą, kad susidarytų įspūdis, jog autorius griebia skaitytojui už atlapų, tačiau aš vis vien jutau jį turint apšiai jėgos ir gaivumo. Aš tais puslapiais didžiavausi, gera pradžia, ir dabar, ją išsitraukęs iš rusvo aplanko, vėl perskaičiau gal kokį devyniasdešimtąjį kartą. Vis dar buvau ja patenkintas ir nebuvo linkęs keisti nė eilutės. Traukis, Vorenai, tariau sau, Stingas žengia. Padėjau ją atgal į aplanką.

Gelsvasis puslapis tebebuvo tuščias. Man darėsi neramu, šiek tiek gedo nuotaika, ir kad nepakiltų užuolaida, kurią laikiau nuleistą ant smegenyse pro rakto skylutę nuolat išlendančių gašlių šmėklų, – gal ir nepavojingų, bet atitraukiančių nuo darbo, – aš atsikėliau ir ėmiau žingsniuoti po kambarį, vasaros saulės užlietą blyškia rausva šviesa. Kambaryje viršum savęs išgirdau balsus, žingsnius, – įsitikinau, kad sienos plonos it popierius, – ir pakėlęs akis įsispoko į rožines lubas. Ėmiau bjaurėtis ta visa užgožiančia rožine spalva ir rimtai suabejojau, ar ji, pasak Jetos, į mane „įsi-smelks“. Nenorėdamas apsisunkinti ir kad neužimtų daug vietos, buvau atsivežęs tik tas knygas, kurias laikiau sau būtinas; tarp tų nedaugelio buvo *Amerikietiško koledžo žodynas*, Rodžito *Thesaurus*, manasis Džono Dono, Outs ir O’Nilo *Visos graikų dramų*, *Merko diagnozavimo ir gydymo vadovas* (svarbus mano hipochondrijai), *Oksfordo anglų poezijos antologija* ir *Šventasis Raštas*. Žinojau, kad galų gale sukaupsiu nuosavą biblioteką. Tuo tarpu bandydamas prisišaukti mūžą, pamėginau skaityti Marlou, bet kažkodėl jo džiugiai žvali muzika šį sykį manęs neišjudino.

Padėjau knygą, nupėdinau į vonios kambarėlį ir ėmiau tikrinti visus daiktus, kuriuos buvau sukrovęs į namų vaistinėlę. (Po daugelio metų buvau sužavėtas, kad Selindžerio personažas pakartoja šį ritualą, bet man išlieka pirmumo teisė.) Tas ritualas buvo giliai įsisaknijęs nepaaiškinamos neurozės ir medžiaginės būtinybės dirvoje, ir jį dažnai atlikdavau, kai rega bei kūrybingumas ap-

silpdavo ir priedavo inercijos tašką, o tiek rašymas, tiek skaitymas tapdavo dvasiai našta. Poreikis liesti paprasčiausius daiktus yra paslaptingas. Pirštų galais apčiupinėjau juos ten, kur sudėjau iš vakaro – ant lentynų sieninės spintelės, kuri, kaip ir visa kita šičia, tapo beprotiškų rožinių Solo Cimermano dažų auka: „Barbasol“ skutimosi kremo indelį, alka-zelcerio buteliuką, „Schick“ skutuvą, dvi tūbeles „Pepsodent“ dantų pastos, dr. Vesto šepetėlį vidutinio ilgio šeriais, losjoną po skutimosi „Royall Lyme“, „Kent“ šukas, „Schick“ skutimosi peiliukų dėžutę, nepradarytą, įvyniotą į celofaną dėžutę su trisdešimčia susuktų ir suteptų „Trojan“ prezervatyvų „jautriais galiukais“, buteliuką „Breck“ šampūno nuo pleiskanų, tūtelę „Rexall“ nailoninio siūlo dantims, „Squibb“ polivitaminų indelį, „Astring-o-sol“ skystį burnai skalauti. Aš juos visus švelniai pačiupinėjau, paskaitinėjau etiketes, netgi atsukau „Royall Lyme“ skutimosi losjono dangtelį ir įkvėpiau citrusinių vaisių aromato; iš tos vaistų spintelės revizijos, užtrukusios gal pusantros minutės, gavau nemažą pasitenkinimą. Uždaręs spintelės dureles, grįžau prie rašomojo stalo.

Sėsdamasis pakėliau akis, žvilgtelėjau pro langą ir staiga suvočiau, kas dar paveikė mano pasąmonę ir pastūmėjo čia apsisototi. Ogi ramus ir malonus parko vaizdas – šis parko kampas vadinamas Parado aikšte. Parko pakraštyje ant šaligatvių metė šešėlius seni platanai ir klevai, o mirguliuojanti saulės šviesa, spindinti ant kiek nuožulnios Parado aikštės, visai aplinkai teikė giedros, kone pastoralinės nuotaikos. Ši vieta buvo ryški priešingybė tolimesnėms šio rajono dalims. Vos už kelių kvartalų eismas Fletbušo aveniu užte užė, nes tai buvo judri, kakofoniška, triukšminga miesto arterija, išstampytų nervų ir sielų knibždėlynas; bet čionai medžių žaluma, žiedadulkių gelsvumo šviesa, retkarčiais pravažiuojantys sunkvežimiai ar automobiliai, neskubūs retų praeivių žingsniai parko pakraštyje – visa tai labai priminė kokio kuklaus Pietų miesto, gal Ričmondo, o gal Čatanugos ar Kolumbijos, apylinkes. Mane persmelkė namų ilgesys ir aš ūmiai pagalvojau: „Ką, dėl Dievo meilės, aš, nevykėlis užkietėjęs kalvinistas, veikiu šiose neįsivaizduojamose Bruklino tolumose, tarp visų šitų žydų?“

Sulig ta mintimi iš kišenės išsitraukiau popieriaus skiautę. Joje buvau brūkštelėjęs kitų šešių šio namo nuomininkų pavardes. Kiekvieną pavardę tvarkingoji Jeta buvo užrašiusi ant mažos kortelės ir prisegusi prie atitinkamų durų, ir aš visai ne dėl kokio nors įtarumo, o vien iš nepasotinamo smalsumo vėlai vakare pirštų galais aptipenu visą namą ir pavardes nusirašiau. Penki nuomininkai gyveno virš manęs, kiti – priešais, kitoje koridoriaus pusėje. Natanas Landau, Liliana Grosman, Morisas Finkas, Sofi Zavistovska, Astrida Veinštein, Moišė Maskatblitas. Man, užaugusiam tarp Kaningemų ir Bredšų, tos pavardės patiko vien todėl, kad buvo nuostabiai kitokios. Nuo Maskatblito padvelkė kažkuo bizantišku. Ėmiau spėlioti, kada susipažinsiu su Landau ir Finku. Didelį susidomėjimą kėlė tos trys moteriškos pavardės, ypač Astrida Veinštein, gyvenanti čia pat, per koridorių. Apie tai mąstydamas staiga atsitokėjau, jog kambariulyje tiesiai man virš galvos girdėti toks skausmingai pažįstamas bruzdesys, kad iškankintos mano ausys iškart nustatė, koks jis, ir aš, vengdamas miglotesnių užuominų, derančių laikams, kai daiktai nebuvo vadinami tikraisiais vardais, drįstu tiesiai pareikšti, jog tai buvo šniokštimas, šėlsmas, garsai dviejų žmonių, kurie dulkinasi it pasiutę laukiniai žvėrys.

Išsigandęs pažiūrėjau į lubas. Lempa trūkčiojo ir siūbavo kaip marionetė ant virvučių. Rožinės dulkės byrėjo nuo tinko, ir aš jau kone tikėjau, kad per lubas išlįs keturios lovos kojos. Klaidu – tai buvo ne šiaip sueities apeiga, o turnyras, galynejimasis, imtynės, Rožės taurės varžybos, puota. Bendravimas vyko kažkokia iškraipytos anglų kalbos atmaina su egzotišku akcentu, bet man žodžiai nerūpėjo. Įspūdis buvo impresionistinis. Abu balsai – vyriškas ir moteriškas – tarsi sudarė įsiaudrinusių žiūrovų gretą ir šūkalojo tokius raginimus, kokių niekad nebuvau girdėjęs. Ir man niekad neteko girdėti nei tokių tikslų komandų – lėčiau, greičiau, toliau, smarkiau, giliau, – nei tokių valiavimų dėl pirmų taiklių puolimų, nei tokių nusivylusių dejonių dėl prarastos pozicijos ar tokių šaišių patarimų, kur varyti kamuolį. Aiškiau nebūčiau girdėjęs, net jei būčiau buvęs su ausinėmis. Visa tai vyko aiškiai ir didvyriškai ilgai. Atrodė, kad tos grumtynės niekad nesibaigs, ir aš sėdėjau pats vienas dūsausdamas, bet staiga jos baigėsi ir daly-

viai tikraja žodžio prasme nuėjo po dušu. Per plonas lubas buvo girdėti vandens teškenimas, krizenimas, paskui šlepsintys žingsniai, vėl krizenimas, garsus pliaukštelėjimas, matyt, plaštaka žaismingai sudavė per nuogą užpakalį, ir galiausiai netikėtai užgrojo patefonas – žavingą, saldžiai lėtą Bethoveno Ketvirtosios simfonijos pradžią. Nuo viso to apkvaitęs nuėjau prie vaistų spintelės ir išgėriau tabletę alka-zelcerio.

Grįžęs prie stalo netrukus suvokiau, jog kambaryje viršum manęs išliepsnoja karštas ginčas. Niūri, audringa nuotaika viršuje siūbtelėjo neregėtu greičiu. Dėl kažkokios akustinės vingrybės nesupratau žodžių. Viską, kas ten darėsi, girdėjau kone smulkmeniškai tiksliai, kaip ir ką tik pasibaigusį lytinio akto maratoną, bet kalba atsklido prislopinta ir neaiški, tad man susidarė įspūdis, jog ten piktai velkamos kojos, nekantriai stumdomos kėdės, trankomos durys, tačiau tūžmingus pakeltais balsais tariamus žodžius galėjau tik padrikai suprasti. Dominavo vyriškas balsas – kimus įsiutęs baritonas prislopino vaiskų Bethoveną... Moteriškas balsas, priešingai, atrodė graudus, besiginantis, tarpais lyg iš baimės šaižus, bet daugiausia nuolankus, maldaujamas. Staiga į sieną buvo paleista stiklinė ar koks porcelianinis indas, – gal peleninė, gal taurė, nežinau kas, – pažiuro šukės ir išgirdau, kaip vyriški žingsniai nudunksi iki durų ir jos atidaromos į koridorių. Paskui su baisiausiu trenksmu uždaromos ir vyriški žingsniai nudunksi į kažkurį antrojo aukšto kambarį. Galų gale kambaryje – po dvidešimties minučių siautėjimo – stojo tai, ką būtų galima pavadinti laikina tyła, kurioje iš patefono sklido tik tylus liūdno *adagio* traškėjimas ir ant lovos virš manęs kūkčiojo moteris.

Aš visad buvau išrankus, neėdrus ir pusryčių beveik niekad nevalgydavau. Be to, keldavausi vėlai ir su džiaugsmu laukdavau pietų. Triukšmui viršuje nutilus pamačiau, kad jau po dvylikos, ir pajutau, jog per tą visą dulkinimąsi ir skandalą aš, tarsi atkentėdamas už svetimas kaltes, be galo išalkau, lyg pats būčiau dalyvavęs visame tame, kas čia dėjosi. Buvau toks alkanas, jog man tekėjo seilės ir šiek tiek svaigo galva. Savo spintelėje ir mažyčiame šaldytuve dar nebuvau spėjęs nieko sukaupti, išskyrus alų ir tirpią kavą,

todėl nutariau išeiti kur pavalgyti. Anksčiau vaikščiodamas netoli Bažnyčios aveniu buvau atkreipęs dėmesį į vieną košerinį restoraną – Herclio. Norėjau ten nueiti, nes dar niekad nebuvo ragavęs tikros, kitaip sakant, *echt* žydiškos virtuvės ir todėl tariu sau, jeigu jau esi Fletbuše... Tuščiai ten ėjau, nes buvo šeštadienis, šabas, restoranas uždarytas, ir aš patraukiau į kitą, neva neortodoksinį restoraną „Semas“, esantį toliau tame pačiame aveniu, kur užsisiakiau vištienos sriubos su macų kukuliais, įdarytos žuvies ir kepenų žlėgtainį – šie patiekalai man įstrigo atmintyje iš literatūros apie žydus, kurios buvau nemažai perskaitęs, – o mane aptarnavo toks nežmoniškai įžūlus padavėjas, kad pamaniau jį esant aktorių ir atliekant savo vaidmenį (tuomet dar nežinojau, kad žydų padavėjų šiurkštumas yra kone jų skiriamasis bruožas). Tačiau aš nelabai ėmiau į galvą. Restorane buvo pilna žmonių, daugiausia pagyvenusių, jie srėbė barščius ir žiaumojo pyragėlius su bulvių įdaru; drėgną, virtuvės kvapų prisigėrusį orą buvo užtvindęs žydiškas erzelis – garbus ūžesys, susidedantis iš nepermanomų gomurinių garsų, lyg daugybė senių su pagurkliais būtų skalavę gerkles vištienos riebalais.

Aš pasijutau keistai laimingas, lyg žuvis vandenyje. Mėgaukis gyvenimu, Stingai, tariu sau, mėgaukis. Kaip daugelis tam tikros aplinkos, išsilavinimo ir pagaulumo piliečių, nuo pat mažumės buvau palankiai nusiteikęs žydų atžvilgiu, juolab kad mano pirmoji meilė buvo Miriam Bukbainder, vietinio laivų atsargų tiekėjų duktė, kurios gražioje, vylingose akyse, netgi kai jai buvo šešeri, glūdėjo nepaguodžiama, daugeliui neižvelgiama jos padermės paslaptis, o vėliau žydų tautai aš pajutau didingą užuojautą, mano įsitikinimu, būdingiausią tiems pietiečiams, kurie metai iš metų negailestingai susiduria su Abraomo skausmu, stulbinančiu Mozės žygiu, neramiomis Psalmininko hosanomis, neišmatuojama Danieliaus regėjimo gelme ir kitais apreiškimais, aitriai saldžiais gardumynais, vaizdingomis poringėmis ir žaviais protestantiškai žydiškos Biblijos siaubais. Be to, jau banali tapo mintis, jog žydai su baltaisiais pietiečiais turi nemaža bendro, nes pietiečiai irgi turi kitą aukojimo avinėlį, tik tamsesnį. Šiaip ar taip, pietaudamas „Semo“ restorane, aš, patekęs į šią naują aplinką, tiesiog švytėjau,

kai staiga, nė kiek nenustebindama, man šovė mintis, kad pašamominis noras gyventi tarp žydų bent iš dalies lėmė mano atsikraustymą į Brukliną. Tikrai nebūčiau patekęs arčiau žydijos širdies, net jei būčiau apsigyvenęs Tel Avive. Išeidamas iš restorano, pats sau prisipažinau, kad man patiko „Maniševičiaus“ vynas, nors, tiesą sakant, prie įdarytos žuvies atrodė gana sumautas gėrimas – sirupo skonio, šiek tiek primenantis saldų geltonųjų vynuogių vyną, kurio paauglystės metais ragavau Virdžinijoje.

Grįždamas į Jetos namus, vėl šiek tiek sunerimau dėl to, kas vyko kambaryje virš manęs. Mano nerimas buvo veikiau savanau-diškas, nes aš supratau neturėsiąs nei miego, nei ramybės, jei tokie dalykai dažnai kartosis. Jaudino ir to triukšmo keistumas – šaukus, sportiškas mylėjimasis, teikiantis tokį akivaizdų ir ypatingą džiaugsmą, po to staigus įniršis, ašaros ir nepasitenkinimas. Be to, man knietėjo, kas tai darė ir kam. Mane ėmė pyktis, kad atsiduriu nepadoraus smalsuolio padėtyje, kad susipažįstu su kitais nuomininkais ne paprastai pasisveikindamas ar paspausdamas ranką, o klausydamasis pornografiškos scenelės tarp dviejų nepažįstamųjų, kurių net veidų nesu matęs. Nors ir buvau aprašęs išgalvotą gyvenimą, kurį neva patyriau per savo buvimą metropolyje, iš prigimties nesu šnipas; bet dviem įsimylėjėliams esant šitaip arti, – galų gale jie man vos ant galvos nenudribo, – neįmanoma nesistengti sužinoti, ir kuo greičiau, kas jie tokie.

Šitas mano rūpestis kone iškart pasibaigė susipažinus su pirmuoju Jetos nuomininku – jis stovėjo pirmojo aukšto koridoriuje ir vartė laiškus, laiškinių paliktus ant stalelio prie durų. Tai buvo kažkokio beformio kūno, nuolaidžių pečių, kiek į kiaušinių panašus jaunas, kokių dvidešimt aštuonerių metų vyras garbanotais plytinės spalvos plaukais, stačiokiškai niūrios laikysenos, būdingos senbuviams niujorkiečiams. Per pirmąsias dienas šiame mieste man atrodė, kad šitokia laikysena yra visai be reikalo priešiška, dėl jos porą kartų vos nesigriebiau jėgos, bet paskui įsitikinau, jog tai tik kietas kiautas, į kurį miestiečiai įlenda kaip šarvuočiai gyvūnai. Kol mano kaimynas vartė laiškus, aš mandagiai prisistačiau: „Mano vardas Stingas“, – bet man buvo atsakyta ritmišku adeno-

diniu alsavimu. Pajutau, kaip kaista sprandas, tirpsta lūpos, ir apsisukau eiti į savo kambarį.

Tuomet išgirdau jį klausiant:

– Čia tau?

Atsigręžęs pamačiau jį laikant laišką. Iš rašysenos supratau, kad laiškas nuo tėvo.

– Ačiū, – sumurmėjau piktai griebdamas laišką.

– Gal galėtum man atiduoti ženklą? – paklausė jis. – Aš renku skirtus įžymioms datoms pažymėti. – Jis lyg pabandė išsišiepti – ne itin nuoširdžiai, bet gana žmogiškai. Kažką numykiau, žvilgsniu išreikšdamas sutikimą.

– Aš Finkas, – tarė jis. – Morisas Finkas. Daugmaž prižiūriu šiuos namus, ypač kai nebūna Jetos, kaip šį savaitgalį. Ji išvažiavo aplankyti dukters, gyvenančios Kanarsyje. – Jis mostelėjo galva į mano kambario duris. – Matau, apsigyvenai šioje duobėje?

– Duobėje? – pertariau aš.

– Iki anos savaitės aš ten gyvenau. Man išsikrausčius tu įsikraustei. Aš jį taip vadinu todėl, kad gyvenau lyg bombos išmuštoje duobėje, tiems viršuje šitaip duodantis.

Staiga tarp manęs ir Moriso užsimezgė ryšys ir aš atsipalaidavau užplūstas smalsumo.

– Dėl Dievo meilės, kaip jūs su tuo apsipratote? Ir pasakykite, kas, po velnių, jie tokie?

– Dar bus pakenčiama, jeigu juos priversi patraukti lovą. Jie paklauso – patraukia lovą prie sienos ir tuomet vos girdėti, kaip jie dulkinasi. Tada lova būna virš vonios kambario. Aš juos priverčiau patraukti. Kitaip sakant, jį priverčiau. Jį priverčiau patraukti lovą, nors čia jos kambarys. *Pareikalavau*. Pasakiau, kad Jeta juos abu išmes, jeigu jis nepatrauks, ir turėjo nusileisti. Dabar turbūt jis vėl atitempė ją prie lango. Girdi, ten vėsiau. – Morisas nutilo paimdamas vieną cigaretę iš mano atkišto pakelio. – Tau štai ką reikia padaryti – paprašyti, kad jis vėl atitrauktų lovą atgal prie sienos.

– Aš *negaliu* šito padaryti, – įsiterpiau. – Negaliu nei iš šio, nei iš to nueiti pas žmogų, pas visai *nepažįstamą* žmogų ir pasakyti... na, pats žinote, ką turėčiau pasakyti. Būtų baisiai nesmagu. Neįmanoma. Bet, šiaip ar taip, kokie jų vardai?

– Jei nori, *aš* jam pasakysiu, – narsiai pasisiūlė Morisas, ir man jis patiko. – *Aš* jį *priversiu* patraukti lovą. Jeta nepakenčia, jeigu jos nuomininkai gadina vieni kitiems nervus. Tas Landau velnio neštas ir pamestas, reiks pavargti, bet lovą patrauks kaip gerutis, nesijaudink. Nenorės gauti keliu į užpakalį ir iš čia išlėkti.

Vadinasi, Natanas Landau – pirmoji pavardė mano sąrašė – ir yra šito sporto organizatorius; o su kuo tuomet jis išdykauja ir šitaip dunda?

– O mergina? – pasidomėjau. – Panelė Grosman?

– Ne. Grosman – stora kiaulė. Toji – lenkiūkštė, Sofi. *Aš* ją vadinu Sofi Z. Jos pavardę tardamas gali liežuvį nusilaužti. Bet Sofi – tikras saldainiukas.

Aš ir vėl pajutau, kokia šiuose namuose tyla, tą vasarą šis būstas, smarkiai nutolęs nuo miesto gatvių, kartkartėmis atrodydavo nuošalus, atokus, kone bukoliškas. Kitoje pusėje kelio parke šukavo vaikai, pro šalį, neskubiai, neįkyriai uždamas, pravažiavo vienintelis automobilis. Tiesiog sunku patikėti, kad gyvenu Brukline.

– Kur visi pasidėjo? – paklausiau.

– Štai ką *aš* tau pasakysiu, – tarė Morisas. – Išskyrus gal tik Nataną, niekas šioje skylėje neturi pinigų pramogoms. Tarkim, nuvažiuoti į Niujorką ir pašokti „Vaivorykštės“ klube ar panašiai. Bet šeštadienio popietę visi iš čia išsidangina. Visi *kur nors* patraukia. Pavyzdžiui, kiaulė Grosman, – o, ji tikra *jenta*^{*}, – taigi Grosman važiuoja aplankyti motinos, gyvenančios Islipe. Astrida irgi. Astrida Veinštein gyvena priešais tave, kitoje koridoriaus pusėje. Ji dirba Kingso apygardos ligoninėje, kaip ir Grosman, tik nėra kiaulė. Maloni mergaitė, bet nepasakyčiau, kad iš kojų verčianti. Negraži. Tikra kalytė. Bet ne kiaulė.

Man krito ūpas.

– Tai ir ji važiuoja aplankyti motinos? – Šiaip paklausiau, ne itin susidomėjęs.

– Taip, važiuoja aplankyti motinos, bet į Niujorką. *Aš* kažkaip nujaučiu, kad tu ne žydas, taigi galiu šį tą apie žydus paaiškinti. Jie privalo labai dažnai lankyti savo motinas. Toks tautos bruožas.

* Storžievė (*jidiš*).